

Ісак Л.М.

*старший викладач кафедри математики, інформатики
та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ

Система освіти нашої країни переживає період фундаментальних змін, які характерні новим розумінням її мети та цінностей, усвідомленням необхідності переходу до неперервної освіти, новими концептуальними підходами до розробки та використання сучасних технологій навчання тощо. Реалізація багатьох із поставлених перед системою освіти задач неможлива без використання методів та засобів інформатизації. Провідне місце в розробці проблеми інформатизації технологій навчання на сучасному етапі займають роботи, присвячені аналізу дидактичних можливостей комп'ютерів, їх програмного забезпечення.

Сучасне розуміння педагогічної технології, розкрите в роботах В.П. Безпалька [1], В.І. Богомолова, О.О. Вербицького, О.Я. Савельєва, Н.Ф. Тализіної, В.В. Юдіна, Ф. Янукевича та інших, дає можливість говорити про педагогічну технологію як про цілісну систему компонентів, до якої входять задачі, мета, зміст, процес навчання і т. ін. [2].

Результати численних вітчизняних педагогічних досліджень свідчать про те, що студенти недостатньо володіють методологічними та економічними знаннями. Більш високий рівень знань вони виявляють, оволодіваючи фактологічним матеріалом, уміють відтворювати знання та застосовувати їх у знайомій ситуації.

Перед вищою освітою сучасне інформаційне суспільство ставить актуальне завдання - формування спеціаліста з високою загальною культурою, який спроможний реалізувати власний творчий потенціал у теоретичній та практичній діяльності дослідницького характеру. Такому спеціалісту недостатньо лише володіти великим об'ємом фактологічної інформації та вміти її застосовувати до відомих проблем, він також повинен уміти перспективно використовувати дану інформацію у непередбачуваних ситуаціях. Тому у процесі навчання студенти повинні не тільки дізнаватися про нові факти, але й виявляти творчий підхід до використання наукової та технологічної інформації.

Останнім часом для сучасної освіти характерне застосування технологій, які сприяють індивідуалізації навчання, діяльнісній активізації студентів, діалоговій взаємодії між викладачем і студентом (педагогіка співробітництва). Цілком очевидно, що лише за таких умов можна досягти

основних дидактичних цілей нової системи навчання. При цьому її значущість полягає у спрямуванні навчального процесу на перетворення кожного студента, за сприятливої для навчання атмосфери, в суб'єкт пізнання, реалізації його творчого потенціалу, розвитку обдарованості, креативності, новаторства. Ідеї співробітництва давно викликали значний інтерес, стали предметом досліджень, доцільність їх впровадження не викликає сумнівів і заперечень.

Сучасна освітня ситуація вимагає оновлення багатьох сторін педагогічної діяльності, обумовлює необхідність впровадження інноваційних технологій, активних форм і методів навчання. Нові технології у вищій школі сприяють розвиткові професійних якостей та індивідуальних здібностей особистості студента. Активні форми і методи навчання дозволяють студентам розвивати творче мислення, сприяють їхньому залученню до рішення проблем, максимально наближених до професійних. У плані формування сучасного інформаційного середовища в нашому суспільстві відбуваються революційні зміни. Йде процес тотальної комп'ютеризації всіх сфер життя, у тому числі й освітньої, який буде висувати особливі вимоги до професійних, ділових і особистісних якостей сучасного фахівця.

Глобальна криза освіти виявляється сьогодні, по-перше, у проблемі забезпечення різних можливостей в одержанні освіти – так звана системна криза розвитку, що стосовно інформаційних технологій виявляється в істотному розриві між різними групами населення (рівень інформаційної культури, доступ до інформаційних технологій, знання англійської мови тощо). Різні можливості у забезпеченні комп'ютерними технікою і технологіями у ВНЗ обласних центрів і ВНЗ, що знаходяться в глибинці. Убоге фінансування освітніх закладів дуже обмежує пріоритети розвитку і ставлення до інформаційних технологій перших керівників ВНЗ буде впливати на рівень інформатизації ВНЗ в цілому.

Акцентуючи увагу на тому, хто навчається, та підпорядковуючись таким принципам як системність, структуризація, модульність, динамічність, гнучкість, усвідомлення цілей, обернений зв'язок, активність та наочність, модульно-рейтингова технологія навчання надає можливість кожному студенту досягти необхідних результатів.

Інформатизація освітнього процесу університету здійснюється за наступними напрямками: розробка комп'ютерних засобів навчання та інформаційних освітніх ресурсів; програмно-методична підтримка дистанційної освітньої технології; розробка методик впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес; технологічне забезпечення відеоконференцій та Інтернет-трансляцій; моніторинг тих, що існують і розробка власних електронних освітніх інформаційних ресурсів; підвищення кваліфікації викладачів у сфері сучасних інформаційних технологій.

Природно припустити, що використання різних засобів інформаційних технологій повинне залежати від цілей освіти, що визначаються в професійних навчальних закладах на основі моделі фахівця конкретної спеціальності. Підготовка фахівців вимагає засвоєння знань у предметному середовищі навчальних дисциплін на різних рівнях засвоєння. У зв'язку з цим необхідно чітко уявляти, на яких рівнях засвоєння знань можливе використання інформаційних технологій. Рівень засвоєння знань тих, кого навчають, у предметній області дисципліни повинен враховуватися при виборі стратегії навчання і комп'ютерних засобів її підтримки.

Інформатизація сфери освіти повинна деякою мірою випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, оскільки саме тут закладаються соціальні, психологічні, загальнокультурні, а також професійні передумови інформатизації кожної особистості і, отже, усього суспільства. Педагогові необхідний досить високий рівень інформаційної і педагогічної культури, що повинен служити орієнтиром вибору педагогічних програмних засобів і оптимального їхнього використання, щоб стимулювати заповнення ринку комп'ютерних програмних засобів навчального призначення дидактично обґрунтованими програмними засобами. Інформаційно-комп'ютерна система навчання повинна бути універсальною і відкритою, щоб викладач мав можливість сам формувати і змінювати навчально-методичний комплекс, що включає в себе як активізуючий елемент комп'ютерну техніку, що інтенсифікував би навчальний процес і формував у студентів позитивну психологічну установку на роботу з комп'ютером.

Розробка і використання програмних педагогічних комп'ютерних засобів буде ефективніше при їхній орієнтації: ефективність використання в реальному навчальному процесі, що сполучить комп'ютерний і некомп'ютерний шлях, а не тільки в спеціально організованих експериментальних умовах; сучасні дидактичні ідеї, замкнуті на конкретні цілі навчального закладу, що одержать розвиток на методичному рівні ефективного їх використання не тільки в спеціально організованих експериментальних умовах, але в реальному навчальному процесі; розв'язання сьгоднішніх проблем середнього педагога, що володіє початковим рівнем інформаційної культури, і на поетапне підвищення цього рівня в процесі розвитку його потреб; системний підхід при визначенні структури й організації використання педагогічних програмних засобів, що гарантує поетапний перехід до більш високого рівня інформаційних педагогічних технологій у міру нагромадження необхідного емпіричного матеріалу; багаторівневу класифікацію програмних засобів і гармонічне їх використання.

Освітні системи в будь-якій країні Європи чи світу повинні сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного та культурного

розвитку суспільства. Незадоволення багатьох країн Європи результатами системи вищої освіти сьогодні призвело до необхідності її реформування.

Щоб мати можливість знайти своє місце в житті в умовах ринку, студент сучасної вищої школи повинен володіти певними якостями: гнучко адаптуватися у мінливих життєвих, виробничих та ринкових ситуаціях; самостійно, критично та професійно мислити; уміти бачити та формувати проблему (в особистому та професійному плані), знаходити шляхи раціонального її вирішення; усвідомлювати, де і яким чином здобуті знання можуть бути використані в оточуючій дійсності та професійній діяльності; бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити; професійно працювати з інформацією: вміти збирати потрібні факти, аналізувати їх, висувати гіпотези вирішення проблем, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами розв'язання, робити аргументовані висновки, використовувати їх для вирішення нових проблем; бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати в колективі, у різних галузях, різних ситуаціях, запобігати та вміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій.

У рекомендаціях багатьох європейських наукових досліджень ми знаходимо схожі висновки: посилення практичного напрямку змісту навчальних дисциплін природничо-наукового циклу; вивчення явищ, процесів, об'єктів та суб'єктів ринку; перенесення акцентів на індивідуальний розвиток студентів за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності; урахування знань, які студенти отримують самостійно поза навчальним закладом з різних джерел [3]. Таким чином, головний стратегічний напрям розвитку європейської та вітчизняної системи вищої освіти лежить у площині вирішення проблем розвитку студента та викладача, технологізації цього процесу.

Ми вважаємо, що ефективність інформатизації технологій навчання буде досягнуто, якщо: по-перше, самі технології навчання будуть представлені як системний метод проектування (від мети до результатів навчання), реалізації, корекції і наступного відтворення процесу навчання; по-друге, інформатизація технологій навчання повинна бути спрямована на всі його компоненти, а не лише впровадження нових (комп'ютерних) засобів навчання; по-третє, інформатизація технологій навчання буде орієнтована не лише на потреби та специфіку змісту навчальної дисципліни, але, насамперед на розвиток особистості учня.

Шлях розв'язання зазначеної проблеми вбачається нами у використанні таких підходів до створення навчально-методичного комплексу, які забезпечували б реалізацію принципу цілісності проектованої педагогічної системи, що відбиває єдність основних її елементів, таких, як освітня мета, зміст, дидактичний процес і форми організації навчання. Цілісність дозволяє побачити об'єкт не тільки як

сукупність його елементів, але і як структуру з просторово взаємозалежними елементами.

Тому можна сформулювати такі висновки. Уряд України має прийняти усвідомлене політичне рішення про інтеграцію національної системи вищої освіти і науки в Європейський освітній і науковий простір, яке б було покладено в основу зовнішньої політики держави. Подальша модернізація вищої школи України повинна бути зорієнтована на інтегрування національної системи вищої освіти в Європейський освітній та науковий простір. Необхідно активізувати роботу щодо впровадження європейських критеріїв оцінки якості знань студентів, їх практичної підготовки, ефективності наукових досліджень, передбачивши зміну змісту і форми організації роботи державних і недержавних інституцій, що здійснюють контроль якості освіти. Вищим навчальним закладам апробувати в умовах національної системи вищої освіти європейські критерії щодо розробки навчальних планів, співпраці закладів освіти, схем мобільності та інтегрованих програм навчання, практичної підготовки та наукових досліджень. Потрібно використовувати інформаційні технології навчання та переконатися, що новітні технології навчання передбачають не просто отримання знань, а творче відношення до них, сприяють формуванню і вихованню освіченого, творчого, професійно здібного спеціаліста.

Список використаної літератури

1. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия): учеб.-метод. пособие / В.П. Беспалько; Рос. акад. образования, Моск. психол.-соц. ин-т. - М.: Моск. психол.-соц. ин-т; Воронеж : МОДЭК, 2002. - 351 с.: ил.
2. Фіцула М.М. Педагогіка. посібник. / Фіцула М.М. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – С.151.
3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За редакцією В.Г. Кременя. – Тернопіль: вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – 147с.